

STORTINGET

Innst. 435 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra transport- og kommunikasjonskomiteen

Dokument 8:158 S (2020–2021)

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Liv Signe Navarsete, Geir Adelsten Iversen og Willfred Nordlund om å styrke kortbanenettet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen sørge for at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar.
2. Stortinget ber regjeringen sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene i kommende anbudsrunder.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Øystein Langholm Hansen, Kirsti Leirtrø, Sverre Myrli og Ingalill Olsen, fra Høyre, Solveig Sundbø Abrahamsen, Jonny Finstad, Nils Aage Jegstad og lederen Helge Orten, fra Fremskrittspartiet, Åshild Bruun-Gundersen, Bård Hoksrud og Tor André Johnsen, fra Senterpartiet, Bengt Fasteraune og Siv Mossleth, fra Sosialistisk Venstreparti, Arne Nævra, og fra Venstre,

Jon Gunnes, viser til representantforslaget, Dokument 8:158 S (2020–2021) og statsrådets vurdering i brev av 8. april 2021.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at kortbanenettet er en avgjørende del av kollektivtransporten i store deler av landet, og viktig for at folk og næringsliv skal komme seg fram i et langstrakt land som Norge. Komiteen er derfor opptatt av å sørge for et godt flytilbud på kortbanenettet i hele landet i framtiden.

Komiteen har også registrert at det før koronapandemien ble varslet og gjennomført en rekke kutt fra flyselskap i kommersielle flyruter på kortbanenettet – med begrunnelse i dårlig lønnsomhet og økt avgiftsnivå.

Komiteen registrerer at forslagsstillerne viser til at distriktsdemografiutvalget, ledet av Victor D. Norman, trakk fram flere flyavganger og billigere flybilletter på kortbanenettet som viktige distriktpolitiske tiltak. På bakgrunn av dette fremmes forslag om at Stortinget ber regjeringen sørge for at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar, og at Stortinget ber regjeringen sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene i kommende anbudsrunder.

Komiteen har merket seg at statsråden i svarbrev til komiteen av 8. april 2021, viser til at det siste året med pandemi har gitt oss mange verdifulle observasjoner og erfaringer på luftfartsområdet. Man har blant annet sett hvor viktig det offentlige kjøpet er for å sikre et tilfredsstillende flytilbud i hele Norge, og sammenhengen mellom de ulike flyrutene. Komiteen er enig med statsråden i at det er naturlig at vi tar disse erfaringene med oss i vurderingen når vi skal fastlegge rammene for det offentlige kjøp av flyrutetilbud videre.

Komiteen har også merket seg at statsråden påpeker at en utvidelse av antall avganger kan medføre en større økning av tilskuddsbehovet grunnet behovet for

mer materiell og mannskap, ikke minst hvis disse skal legges innenfor tidspunktene med størst etterspørsel morgen og kveld, og at dette i så fall må skje gjennom økte bevilgninger.

Komiteen viser til at koronapandemien har hatt stor innvirkning på norsk luftfart, og at store deler av kundegrunnlaget har vært fraværende siden mars 2020 på grunn av strenge reiserestriksjoner både innenlands og utenlands.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Venstre, viser til at regjeringen i denne perioden har bidratt med forskjellige tiltak for å sikre et minimum av flyrutetilbud i hele landet, også på kortbanenettet. Flertallet viser til at det er bred enighet i Stortinget om å bidra til at norsk luftfart skal komme seg gjennom krisen, samtidig som det er stor usikkerhet knyttet til den langsiktige utviklingen av luftfarten. Stortinget har tatt initiativ til å utarbeide en egen stortingsmelding for den videre utviklingen av norsk luftfart etter koronapandemien.

Flertallet viser til at tilbudet på kortbanenettet og FOT-rutene er helt avgjørende for bosetting og næringsvirksomhet i store deler av landet. Dette gjelder særlig områder i Nord-Norge og på Vestlandet. Flertallet mener det har vært helt nødvendig å sikre et fungerende FOT-rutetilbud også under pandemien. Samtidig vil det være nødvendig med en grundig gjennomgang av omfanget av FOT-rutene etter korona. Det er sannsynlig at ruter som tidligere kunne drives kommersielt, ikke nødvendigvis vil kunne være lønnsomme når samfunnet normaliseres etter pandemien, og at det vil ha betydning for omfanget av FOT-rutene. Flertallet vil understreke at en slik vurdering må gjøres i utarbeidelsen av konkurransegrunnlaget og i arbeidet med stortingsmeldingen og i et nært samarbeid mellom regjeringen og fylkeskommunene. Flertallet vil samtidig understreke viktigheten av å sikre et godt tilbud på kortbanenettet i hele landet, både når det gjelder rute-tilbud og pris.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre merker seg at forslagsstillerne ikke ønsker at fylkeskommunene skal få overført ansvaret for FOT-rutene, og er overrasket over at Senterpartiet aktivt motarbeider overføring av viktige samfunnsoppgaver fra staten til fylkeskommunene. Overføring av ansvaret for FOT-rutene vil gi fylkeskommunene større innflytelse over utformingen av tilbudet på kortbanenettet og flytte beslutningene nærmere brukerne. Disse medlemmer er forundret over at Senterpartiet ikke synes å ha tillit til at fylkeskommunene kan håndtere denne oppgaven, og at partiets uttalelser om å styrke lokaldemokratiet og desentralisere beslutninger ikke synes å få gjennomslag i praktisk politikk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti var imot å overføre FOT-rutene til fylkeskommunene. Dette ble begrunnet med at kortbanenettet og flyruter som går over flere fylker, må koordineres og tilpasses. Likeledes er det behov for å få til gjennomgående ruter og gjennomgående billetter. Disse medlemmer støtter derfor forslaget om at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar. For øvrig viser disse medlemmer til behandlingen av NTP (2022–2033).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet mener kortbanenettet er helt avgjørende for at folk og næringsliv skal komme seg fram i et langstrakt land som Norge. Nettopp behovet for like muligheter i hele landet var bakgrunnen for at Borten-regjeringen startet utbyggingen av kortbanenettet på 60-tallet, og dette behovet er like stort i dag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil sørge for et godt flytilbud i hele landet også i framtiden. Gjennom reduserte avgifter og økt kjøp av offentlige flyruter kan det bli lagt til rette for flere avganger og billigere flybilletter i Distrikts-Norge. Disse medlemmer synes det er beklagelig at regjeringens avgiftsøkninger de siste årene gjort det vanskeligere å opprettholde et godt flytilbud, og at flere flyruter derfor er nedlagt.

Mandag 17. februar 2020, før koronapandemien inntraff, varslet Widerøe at de ville kutte 4 000 avganger i året, 15 pst. av den kommersielle produksjonen på kortbanenettet. Endringene skulle tre i kraft 4. mai 2020. Widerøe begrunnet kuttene med at lønnsomheten på de kommersielle kortbanerutene har vært under hardt press på grunn av økte avgifter over flere år. Når Widerøe kutter i rutetilbud, er det en viktig del av kollektivtransporten i store deler av Norge som rammes.

Blant regjeringens tiltak som har ført til et dårligere tilbud på kortbanenettet, er flypassasjeravgift, økt merverdiavgift på persontransport og CO₂-avgift. Ifølge Widerøe måtte de budsjettere med 73 pst. mer avgifter i 2020 enn i 2012.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser videre til at Senterpartiet i Innst. 119 S (2018–2019) fremmet forslag om å «be regjeringen utrede en fordelingsmodell som ivaretar minimumsbehovet for finansiering av kjøp av FOT-ruter, og legge dette fram for Stortinget før neste anbudsutlysning». Dette har ikke regjeringen gjort, og det ser ikke ut som at det er nok vilje blant regjeringspartiene til å sikre bedre tilbud på kortbanenettet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til distriktsdemografiutvalget ledet av Victor D. Norman, som blant annet trakk fram flere flyavganger og billigere flybilletter på kortbanenettet som viktige distriktpolitiske tiltak. I sin rapport, som ble presentert i desember 2020 (NOU 2020:15), skriver utvalget:

«Høye priser på flybilletter i distriktene gjør det mindre attraktivt å bo og arbeide der, og reduserer muligheten innbyggerne der har til å delta i det norske samfunnet på lik linje med alle andre.»

Videre skriver utvalget:

«Utvalget mener at de store avstandene i Norge og mangel på alternative transportformer gjør at store deler av distriktene er avhengig av fly. Hyppige flyforbindelser er avgjørende for arbeidsreiser, og priser på et rimelig nivå er viktig for fritidsreiser og turister. Utvalget mener det er behov for å vurdere flere virkemidler for å bedre flytilbudet, inkludert økt statlig subsidiering av flyreiser, forlengelse av rullebaner og andre tiltak for å legge til rette for mer fleksibilitet i flytilbudet. Det vil særlig være viktig å redusere flyprisene i områder uten gode alternative transportmidler, for eksempel på kortbanenettet i Nord-Norge.»

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene i kommende anbudsrunder.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av å sikre et godt flytilbud i hele landet, også på kortbanenettet. For deler av Norge er fly det eneste kollektivtilbudet og svært viktig for både vare- og persontransport. Disse medlemmer deler forslagsstillernes oppfatning om at kortbanenettet er helt avgjørende for at folk og næringsliv skal komme seg fram i et langstrakt land som Norge.

Disse medlemmer har lenge satt søkelys på rammebetingelsene for luftfarten i Norge, og særlig avgiftsregimet den er underlagt. Fremskrittspartiet er mot flypassasjeravgiften, og presset i statsbudsjettet for 2021 regjeringen til å oppheve den ut året. Vi fikk også gjennomslag for å videreføre lav mva.-sats første halvår 2021. Fremskrittspartiet fremmet i tillegg forslag om å

reversere regjeringens forslag om å øke CO₂-avgift på innenriks kvotepliktig luftfart.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet ønsker to forvaltningsnivåer, og vil derfor legge ned fylkeskommunen. Fylkeskommunen og regioner har vært, og er, et unødvendig og fordyrende ledd i den offentlige forvaltning. Det er derfor naturlig for disse medlemmer å støtte forslaget om å beholde ansvaret for FOT-ruteordningen på statlig nivå.

Disse medlemmer mener det er viktig å bruke mulighetene FOT-ruteordningen gir for å sikre et minimum av flytilbud rundt om i landet, men det skal ikke rigges slik at det undergraver kommersielle ruter. Derfor er det viktig at bruken av FOT-ruter vurderes ut ifra behov på tidspunktet, med hensyn til det kommersielle grunnlaget for ruter på samme strekning eller nærliggende ruter.

Disse medlemmer viser til gjennomslaget Fremskrittspartiet fikk i statsbudsjettet for 2021 for å styrke FOT-ruteordningen med 30 mill. kroner, og at ordningen skulle utvides i en periode, inntil flymarkedet er normalisert, slik at ordningen inkluderer strekningene Stokmarknes–Bodø/Tromsø, Florø–Oslo, Florø–Bergen og Ørsta-Volda–Oslo. I tillegg til at flyruten Stord–Oslo–Stord bør være med i vurderingen når staten skal kjøpe flyruter i 2021.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i kommende anbudsrunder sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene, der hvor det ikke er kommersielt grunnlag for flyruter.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti har gjentatte ganger uttrykt bekymring for de høye prisene på reiser på kortbanenettet og mellom Nord- og Sør-Norge. Dette medlem har foreslått at flyplassavgiften på disse strekningene vurderes fjernet eller skjermet for økning. Dette medlem vil komme tilbake til saken i behandlingen av NTP (2022–2033).

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene i kommende anbudsrunder.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i kommende anbudsrunder sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-ru-

tene, der hvor det ikke er kommersielt grunnlag for flyruter.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen sørge for at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar.

Oslo, i transport- og kommunikasjonskomiteen, den 11. mai 2021

Helge Orten

leder

Jonny Finstad

ordfører

DET KONGELIGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets transport- og kommunikasjonskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/926-2

8. april 2021

Vurdering av representantforslag 158 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Liv Signe Navarsete, Geir Adelsten Iversen og Willfred Nordlund om å styrke kortbanenettet

Jeg viser til brev av 24. mars 2021 der transport- og kommunikasjonskomiteen ber om mine vurderinger av representantforslag 158 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Siv Mossleth, Bengt Fasteraune, Liv Signe Navarsete, Geir Adelsten Iversen og Willfred Nordlund om å styrke kortbanenettet.

Regjeringen påpeker i Meld. St. 20 (2020–2021) Nasjonal transportplan 2022–2033, at et tilstrekkelig flyrutetilbud til akseptable priser og et landsdekkende nett av lufthavner er viktig for at folk skal kunne bo og arbeide i hele landet, og samtidig ha tilgang til sykehus, offentlige myndigheter og andre viktige institusjoner. Det desentraliserte lufthavnnettet, som inkluderer en rekke mindre lokale lufthavner, ofte kalt kortbanenettet, og ordningen med offentlig kjøp av flyruter er viktige virkemidler i den forbindelse.

Betydningen av luftfarten har vi ikke minst sett under pandemien, der staten har valgt å gå inn med betydelige midler til et utvidet kjøp, som inkluderer ruter som før virusutbruddet var drevet på kommersielle vilkår, merkompensasjon til eksisterende kjøpruter, de såkalte FOT-rutene, samt til Avinor for å sikre driften av lufthavnnettet.

Vurdering av forslag 1:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at kjøp av innenlandske flyruter videreføres som et statlig ansvar.

Stortinget sluttet seg våren 2017 til regjeringens forslag om å overføre ansvaret for kjøp av innenlandske flyruter til regionalt nivå som en del av regionreformen, jf. Prop. 84 S (2016–2017 og Innst. 385 S (2016–2017)). Kjøp av innenlandske flyruter er en viktig samfunnsoppgave, og en overføring av ansvaret vil kunne være med på å styrke fylkeskommunene som politisk beslutningsnivå.

Samtidig har vi gjennom det siste året med pandemi gjort oss mange verdifulle observasjoner og erfaringer på luftfartsområdet, blant annet hvor viktig det offentlige kjøpet er for å sikre et tilfredsstillende flytilbud i hele Norge og sammenhengen mellom flyrutene. Jeg mener det er naturlig at vi tar disse viktige erfaringene med oss i vurderingen når vi skal fastlegge rammene for det offentliges kjøp av flyrutetilbud videre.

Vurdering av forslag 2:

2. Stortinget ber regjeringen sikre flere avganger og lavere billettpriser på FOT-rutene i kommende anbudsrunder.

Jeg ber her komiteen merke seg at nivået på maksimal billettpris på rutene omfattet av ordningen med offentlig kjøp allerede ligger vesentlig lavere enn sammenlignbare ruter som er drevet på kommersielle vilkår. En utvidelse av antall avganger kan i tillegg medføre en større økning av tilskudsbehovet grunnet behovet for mer materiell og mannskap, ikke minst hvis disse skal legges innenfor tidspunktene med størst etterspørsel morgen og kveld. Dette må i så fall skje gjennom økte bevilgninger på bekostning av andre viktige samfunnsoppgaver. Det er i den anledning også verdt å merke seg innskrenkningen av statens økonomiske handlingsrom i årene som kommer, jf. Meld. St. 14 (2020–2021) *Perspektivmeldingen 2021*.

Med hilsen

Knut Arild Hareide

